

З ІСТОРІЇ ВИНИКНЕННЯ ТА СТВОРЕННЯ ХОРОВИХ КОЛЕКТИВІВ МУЗИЧНО-ПЕДАГОГІЧНОГО УЧИЛИЩА ІМЕНІ Ф. КОЛЕССИ

і додав до цього жанру багато нових цікавих елементів. Він підняв цей напрямок розважальної музики на якісно новий рівень та вніс вагомий внесок у розвиток танго не тільки на теренах Галичини, але й у масштабі всієї України.

1. Волинський Й. Анатолій Йосипович Кос-Анатольський. Нарис про життя і творчість. – Київ: Мистецтво, 1965 р.

2. Конончук В. Пісенна творчість Анатолія

Кос-Анатольського в контексті становлення розважальної музики Галичини. – Львів, 2006 р.

3. Пичугин П. Танго и его история // Советская музыка, 1962 р.

4. Терещенко А. Анатолій Йосипович Кос-Анатольський. Нариси про життя і творчість. – Київ: Музична Україна, 1986 р.

5. Філоненко Л. Ярослав Барнич: науково-популярний нарис. – Дрогобич: Відродження, 1999 р.

Стаття надійшла до редакції 03.12.2009

УДК 78.087.68(477)

Михайло Ковбасюк, доцент кафедри музичного мистецтва
Людмила Слесарева, асистент кафедри музичного мистецтва
Львівського національного університету
імені Івана Франка

З ІСТОРІЇ ВИНИКНЕННЯ ТА СТВОРЕННЯ ХОРОВИХ КОЛЕКТИВІВ МУЗИЧНО-ПЕДАГОГІЧНОГО УЧИЛИЩА ІМЕНІ Ф. КОЛЕССИ

У статті висвітлюється значення хорових колективів Львівського музично-педагогічного училища імені Ф. Колесси у підготовці вчителів музики та керівників хорів. Розкрито мету та завдання училища, накреслено шляхи збереження досягнень та традицій минулих поколінь в умовах сьогодення.

Ключові слова: хоровий колектив, капела, диригент, хормейстер, композитор.

В статье освещается значение хоровых коллективов Львовского музыкально-педагогического училища имени Ф. Колесси в подготовке учителей музыки и руководителей хоров. Раскрыта цель и задание училища, начерчены пути сохранения достижений и традиций прошлых поколений в условиях настоящего.

Ключевые слова: хоровой коллектив, капелла, дирижер, хормейстер, композитор.

In the floor the value of choral collectives of Lvov musical pedagogical school of the name of F. Kolessi lights up in preparation of music and leaders of galleries masters. A purpose and task of училища is exposed, the ways of saving of achievements and traditions of past generations are drawn in the conditions of today.

Keywords: choral collective, choir, leader of choir, choir-master, composer.

Постановка проблеми. На Львівщині професійне хорове мистецтво розвивалось завдяки зусиллям випускників музичних навчальних закладів, виняткове місце серед яких займало Львівське музично-педагогічне училище імені Ф. Колесси. Тут формувалися паростки професійної педагогічно-хорової майстерності. Зароджувалися студентські навчальні хори усіх типів, які згодом ставали еталоном навчально-виховної та творчої роботи для інших педагогічних училищ України.

Актуальність даного дослідження засвідчує потребу виховання нової висококваліфікованої плеяди вчителів музики для загальноосвітніх шкіл. Найвідповідальнішим завданням комплексної системи підготовки вчителів є створення своєрідної школи хорового співу, центральної

дисципліни для майбутніх диригентів, де вони на практиці можуть оволодівати особливостями контакту з хором, реалізувати технічні виконавські навички, створюючи художній образ. Тому, без сумніву, таку навчальну одиницю, як хор, можна називати навчально-творчою лабораторією.

На даному етапі розвитку музичної культури є необхідність вивчення здобутків хорових колективів музично-педагогічного училища ім. Ф. Колесси, та їх внесок у сучасний розвиток музичного виховання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. За даною проблемою сучасними авторами опубліковано незначну кількість робіт. Різні аспекти цієї проблеми досліджують В. Лига, М. Телюк, М. Бурбан.

Мета статті – на основі аналізу діяльності

З ІСТОРІЇ ВИНИКНЕННЯ ТА СТВОРЕННЯ ХОРОВИХ КОЛЕКТИВІВ МУЗИЧНО-ПЕДАГОГІЧНОГО УЧИЛИЩА ІМЕНІ Ф. КОЛЕССИ

Львівського музично-педагогічного училища імені Ф. Колесси висвітлити значення хорових колективів на формування висококваліфікованих спеціалістів у галузі музичного мистецтва.

Виклад основного матеріалу. У Львівському музично-педагогічному училищі імені Ф. Колесси глибоко шанували національні традиції хорового співу, закладені у 1950-ті роки видатним диригентом і педагогом Є. Вахняком, засновником першого мішаного хору студентів цього навчального закладу. Єдине училище на Україні в якому було організовано роботу всіх типів хорів: чоловічого, жіночого та мішаного. Свого часу вагомий вплив на формування студентського хорового виконавства мав викладацький хор, який був прикладом для студентських колективів. Значення хорових колективів училища неможливо переоцінити, адже чоловічий хор було визнано базовим колективом Міністерства освіти України (творчою лабораторією для проведення практики випускниками інших ВНЗ України). Жіночий та мішаний хори брали участь у складенню державних іспитів випускниками училища. Керівниками цих хорів були високоосвічені, обдаровані викладачі – Є. Вахняк, Є. Федоренко, Б. Завойський, С. Амбарцумян, З. Демцюх, М. Телюк, М. Камінська, Ю. Антків, Б. Кокотайла та багато інших. Завдяки їх важкій, клопіткій праці щороку на самостійну творчу дорогу виходила нова когорта дипломованих учителів музики та співів загальноосвітніх шкіл та професійних музикантів.

Різнобічний талант педагогічного складу мистецьких колективів мав високу професійну майстерність, які приносили широке визнання музично-педагогічному училищу. Зокрема, велике значення мали хорові колективи, які були учасниками багатьох культурних подій на всіх великих сценах Львова та за його межами. У творчому житті хорових колективів училища було багато цікавих концертів, блискучих виступів на всесоюзних та республіканських оглядах мистецьких колективів.

Жоден навчальний заклад Львова не міг похвалитись такою кількістю хорових колективів, високий рівень виконавства яких вражав слухачів не лише на території України, а й за її межами. Бути учасником хорового колективу було дуже престижно та цікаво. Відбір проводився за такими критеріями: наявність розвинутого музичного слуху, музикальність, відповідальність та порядність студента. Такими якостями володів далеко не кожен студент, проте незважаючи на ці вимоги, чисельність учасників хорових колективів налічувала біля 140 студентів.

Є. Вахняк – високоерудована особистість, регент, мистецтвознавець, педагог, засновник мішаного хору училища.

Продовжувачем традицій, закладених Є. Вахняком став випускник училища Є. Федоренко. В 70-ті рр. мішаний хор під його керуванням, як і чоловічий під керуванням М. Телюка та жіночий під керуванням Б. Кокотайла – стали гордістю училища.

Варто згадати, що в 1977 році мішаний хор брав участь у постановці опери М. Кармінського “Десять днів, що потрясли світ”.

Пізнання техніки диригування передбачає нерозривний зв’язок з практикою роботи з хором, що є необхідною ланкою в процесі навчання. На відміну від студента, що грає на інструменті по декілька годин щоденно і може самостійно вдосконалювати свою майстерність, студент-хормейстер не засвоїть предмету диригування без хору, працюючи тільки з уявним колективом. Тому години практичних занять роботи в навчальному хорі не можуть бути мізерними. Самостійна робота розвиває в майбутнього хормейстера такі корисні для нього здібності, як організаторські, волюві, формуючі творчу індивідуальність, зміцнюючи почуття відповідальності за проведenu роботу.

Якщо говорити про сучасне хорове виконавство України та Львова, зокрема, про професійну майстерність співочих колективів спеціальних музичних закладів, то серед навчальних хорів 60 – 90 років ХХ століття чільне місце можна відвести чоловічій студентській хоровій капелі Львівського музично-педагогічного училища імені Ф. Колесси. Колектив було створено з ініціативи Є. Вахняка, в той час вже заслуженого артиста України, та підтримки директора училища М. Радущкіна – музиканта-професіонала високого класу, на базі мішаного хору Львівського музично-педагогічного училища імені Ф. Колесси. Першим керівником новоствореного колективу став П. Демчишин – один з викладачів диригування. З сприянням Є. Вахняка розпочалися перші репетиції хору, де вивчався та освоювався репертуар. Згодом, в період 70-, 90-х, його керівником став талановитий диригент Б. Завойський, продовжувачем якого з 1974 року став нинішній його керівник, старший викладач кафедри музичного мистецтва факультету культури і мистецтв Львівського національного університету імені Івана Франка Михайло Телюк. Тоді хор виконував такі вокально-хорові твори: В. Мураделі “Кумушка”, соліст О. Федина; В. Матюк “Крилець, крилець...”; М. Фрадкін “Береги”, солісти – заслужені артисти України Р. Вітошинський та Г. Кузовков; Дж. Верді. Хор з першого акту опери “Ернані”.

З ІСТОРІЇ ВИНИКНЕННЯ ТА СТВОРЕННЯ ХОРОВИХ КОЛЕКТИВІВ МУЗИЧНО-ПЕДАГОГІЧНОГО УЧИЛИЩА ІМЕНІ Ф. КОЛЕССИ

За чудове дебютне виконання творів А. Кос-Анатольського “Пісня про Буревісника”, Є. Козака “Не всихайте, пишні квіти” на виїзному пленумі Спілки композиторів України у 1977 році чоловіча хорова капела отримала високу оцінку композиторів пленуму та музичної громадськості. А. Кос-Анатольський як голова “Спілки композиторів Львівщини” на знак подяки “охрестив” студентський чоловічий хор училища назвою – “Буревісник”.

Відповідальними для чоловічого хору училища завжди вважалися концерти та концерти-лекції в середніх школах Львова. Успіх музичного виховання в школі значною мірою залежить, як відомо, від педагогічної майстерності вчителя, рівня його захопленості мистецтвом, відчуття громадянського обов’язку; і не тільки підготовкою чи проведенням уроків музики, але й особливим вмінням відповідно вести себе перед шкільною аудиторією. Учасники хору, як майбутні вчителі, вчилися контактувати з учнями через пісню, а живе професійне виконання хорової музики завжди привабливіше, ніж аудіозапис. Діти мають навчитися визначати справжні високохудожні твори, брати участь у активній музичній діяльності, слухати і цінувати музику. Тому концерти чи концерти-лекції, яких було чимало в творчій біографії чоловічого хору, здійснювали як навчальну, так і просвітницьку місію.

Протягом останніх років, починаючи з 1996 року (після реорганізації музично-педагогічного училища) вже як хор музичного відділення Педагогічного училища, “Буревісник” активно включається у святкування Дня вчителя та Дня студента на обласному рівні. В 1997 році в палаці імені Г. Хоткевича вперше чоловічий хор виконав “Студентський гімн” на слова відомої поетеси Ганни Канич, спеціально створений випускником училища Мироном Дацком для студентського свята.

З 2006 року традиції чоловічого хору, який здобув славу в кінці XX ст., продовжує камерний склад студентів кафедри музичного мистецтва факультету культури і мистецтв Львівського національного університету імені Івана Франка під керівництвом талановитого диригента, чудового музиканта, та незмінного наставника колективу Михайла Телюка.

Відомою в час існування музично-педагогічного училища була діяльність жіночого хору Львівського музично-педагогічного училища імені Ф. Колесси, заснованого С. Амбарцумяном, випускником Львівської державної консерваторії ім. М. Лисенка. Наступними керівниками цього

жіночого хору під назвою “Троянда” були В. Пекар та М. Телюк. У цей час хор “Троянда” мав широкий і змістовний репертуар: А. Кос-Анатольський “Моя Україна”, К. Сен-Санс “Лебідь”, Ф. Шуберт “Баркарола”, “Серенада”, Є. Козак “Львів’янки”, “Ой три шляхи широкі”, В. Матюк “Веснівка” Р. Штраус “Весна”, С. Людкевич “Тагілка”, М. Глінка “Венеціанська ніч”, М. Леонтович “Ой сивая зозуленька”, М. Телюк – обробка української народної пісні “Наша Маланка”. А твір Лелеченьки О. Білаша був, так би мовити, творчою візиткою “Троянди”. За період свого існування хор був учасником всесоюзних, республіканських оглядів, святкових концертів у Львові.

У 1969 році музичний відділ Педагогічного училища №1 було реорганізовано в музично-педагогічне училище, внаслідок чого молодіжний жіночий хор “Троянда” по суті припинив своє існування.

Наймасовішим хоровим колективом музично-педагогічного училища, починаючи з перших днів існування навчального закладу був мішаний хор, засновником якого був заслужений артист України, учень М. Колесси – Є. Вахняк. Репертуар студентського хору, під керівництвом Є. Вахняка був різноманітний: Р. Шуман “Цигани”, Ф. Колесса “Якби мені черевики”, Б. Лятошинський “Тече вода в синє море”, К. Домінчен “На Дніпрі” (баркарола), М. Лисенко “Туман хвилями лягає”, А. Аренський “Анчар”, С. Танєєв “Вечір”, М. Леонтович “Дударик”, “Щедрик”, “Ой з-за гори кам’яної”, “Пряля”, Є. Козак “Вівчарик”, А. Кос-Анатольський “Зустріч на стерні”.

Вихованцями мішаного хору були відомі згодом українські диригенти: А. Кушніренко, С. Турчак, В. Пекар, І. Гамкало, Є. Федоренко (згодом його керівник), Я. Базів, М. Дубчак, О. Підківка та багато інших. Солістами колективу свого часу були не менш талановиті і знані вокалісти такі, як П. Кармелюк, М. Проце’вят, Р. Вітошинський, О. Федина, М. Шуневич, С. П’ятничко. Хор – обов’язковий учасник заключних турів всесоюзних, республіканських оглядів-конкурсів колективів системи профспілок МО України, часто гастролював по Україні та країнах Прибалтики, де нагороджувався дипломами, пам’ятними медалями, цінними подарунками.

В одній із статей, присвячених хоровому мистецтву Галичини, доктор мистецтвознавства, професор М. Загайкевич висловила наступну думку: “Не можна не звернути увагу, що композиторам усіх поколінь, а особливо молодим,

З ІСТОРІЇ ВИНИКНЕННЯ ТА СТВОРЕННЯ ХОРОВИХ КОЛЕКТИВІВ МУЗИЧНО-ПЕДАГОГІЧНОГО УЧИЛИЩА ІМЕНІ Ф. КОЛЕССИ

сьогодні дуже важко працювати в цій сфері. Велику тривогу викликає відсутність професійних хорів у ряді обласних культурних центрів республіки (УРСР). На цьому тлі особливо яскраво виділяється справді сподвижницька діяльність новоствореного колективу музично-педагогічного училища та Львівської обласної організації Спілки композиторів України (диригент – заслужений учитель УРСР Є. Федоренко). Якби не було цього колективу, молоді автори не мали б можливості почути свій доробок у живому виконанні. Маю на увазі талановиті “Три хори” В. Степурка на вірші І. Драча, обробки українських народних пісень В. Камінського, більш традиційний за засобами звукопису твір О. Яковчука “Триптих на українські народні тексти” [5, 354].

У 60 – 80-х роках керівниками колективу були І. Небожинський, В. Божко, Є. Федоренко, Ю. Антків, М. Мельник, а сьогодні – М. Камінська.

Сьогодні відновлення традицій відбувається завдяки керівникові мішаного хору М. Камінській, у репертуар хору повертаються твори А. Вівальді “Мігніфікат”, Концерт №9 Д. Бортнянського, кантата “Лічу в неволі” Д. Січинського, а також твори – безсмертні “візитівки” попередніх керівників, такі, як, наприклад, “Летів пташок” Є. Федоренка.

Одна з важливих проблем комплектації навчального хору – це висока плинність виконавців.

Із зростанням майстерності, досвіду, оновлювався і розширювався репертуарний діапазон хорів, як навчальних колективів, які завжди залишалися вірними обраному творчому шляху – популяризації хорової музики львівських композиторів. Упродовж усього творчого життя, з року в рік, хори мали в репертуарі твори С. Людкевича, А. Кос-Анатольського, Є. Козака, випускника училища О. Албула та багатьох відомих українських композиторів.

На початку 1980-х років успішно розвивалися творчі контакти з вищими навчальними закладами, в яких випускники музично-педагогічного училища поповнювали студентські лави, продовжуючи навчання для здобуття вищої педагогічної та виконавської освіти. Так, тісні дружні контакти склалися, насамперед, з диригентською кафедрою Львівської державної консерваторії ім. М. Лисенка. Зокрема, завідувач кафедри народний артист України проф. Ю. Луців завжди широко ділився досвідом, давав поради щодо складання навчальних програм диригентсько-хорових дисциплін, науково-методичної роботи тощо (в ті роки диригентський

відділ нараховував 54 викладачі). Не менш важливі творчі контакти диригентський відділ училища мав з Дрогобицьким педагогічним інститутом ім. І. Франка. Восени 1981 року в обласній філармонії відбувся творчий звіт хорових колективів Дрогобицького педінституту і Львівського музично-педагогічного училища.

Гортаючи в пам’яті сторінки тих років, потрібно відзначити винятково плідну профорієнтаційну роботу всього педагогічного колективу училища. Важливим у цій роботі було те, що на базі закладу традиційно проводились огляди шкільних хорів, фестивалі шкільної пісні. У цих фестивалях брали участь шкільні хори з міст: Києва, Москви, Мукачєвого, Бердичєва, Белгород-Дністровського, Стрия. Деякі шкільні хори, особливо експериментальних шкіл з музичним ухилом, показували високий рівень хорової культури.

Студенти, які з 2005 року здобувають вищу освіту на кафедрі музичного мистецтва, яка є спадкоємицею славних традицій Львівського музично-педагогічного училища імені Ф. Колесси, продовжують організацію щорічних зустрічей випускників, а також вечорів пам’яті видатних диригентів та попередніх керівників цих хорових колективів.

За чверть століття через навчальні хорові колективи пройшли до тисячі молодих людей, які пізніше стали справжніми фахівцями – вчителями музики, хормейстерами, керівниками шкільних хорових колективів.

“Все в русі, все наповнене життям, немає ні одної інтонації, ні одного звуку, сценічного штриха, які не виправдані завжди свіжим переживанням, не збагачені новими творчими імпульсами. І яка радісна та мить, яка відкриває слухачам нові сторінки творів..., з якою силою відгукнеться в цю мить вічно велике, вічно живе мистецтво музики” [6, 24].

Висновок. Одним з головних напрямків професійної підготовки майбутнього вчителя музики, на нашу думку, є вдосконалення його як до професійної діяльності в цілому, так і до диригентської, зокрема.

Ефективність навчання студентів підвищується за рахунок вивчення здобутків хорових колективів музично-педагогічного училища ім. Ф. Колесси. Молодь відроджує та продовжує традиції даних колективів, навчаючись у стінах Львівського національного університету імені Івана Франка на факультеті культури і мистецтв.

1. Білявський Е. *Засвоєння сучасної музичної мови в хорі.* – Київ: “Музична Україна”, 1984. – 40 с.

МУЗИЧНЕ МИСТЕЦТВО В КОНТЕКСТІ ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ, ЗГІДНО ПЕДАГОГІЧНИХ ІДЕЙ Г. ВАЩЕНКА

2. Білинська М. Глава літопису (Музична культура Львова) // *Музика*. – К., 1977. – №5. – С. 31 – 32.
3. Булка Ю.П. Музична культура Західної України // *Історія української музики: В 6 т.* – К.: Наукова думка, 1992. – С. 554 – 589.
4. Бурбан М. Хорове виконавство Львівщини. – Дрогобич: Вимір, 1999. – 279 с.
5. Кияновська Л.О. Галицька музична культура XIX – XX ст.: навчальний посібник. – Чернівці: Книги – XXI, 2007. – 424 с.
6. Лига В. І проросте посіяне зерно: Євген Вапняк: людина, митець, педагог. – Львів: Дивосвіт, 2001. – 112 с.
7. Лисько З. Піонери музичного мистецтва в Галичині. – Львів – Нью-Йорк, 1994. – 144 с.
8. Стельмацук С. Дмитро Котко та його хори. Статті, рецензії, спогади, документи. – Дрогобич: видавнича фірма “Відродження”, 2000.

Стаття надійшла до редакції 14.12.2009

УДК 37.036(092)

Світлана Салдан, кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри музичного мистецтва
Львівського національного університету
імені Івана Франка

МУЗИЧНЕ МИСТЕЦТВО В КОНТЕКСТІ ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ, ЗГІДНО ПЕДАГОГІЧНИХ ІДЕЙ Г. ВАЩЕНКА

У статті розглядається роль музики в естетичному вихованні молоді України за педагогічними поглядами Г. Ващенко.

Ключові слова: педагогіка, естетичне виховання, музичне мистецтво, національна школа.

В статье рассматривается роль музыки в эстетическом воспитании молодежи Украины за педагогическими взглядами Г. Ващенко.

Ключевые слова: педагогика, эстетическое воспитание, музыкальное искусство, национальная школа.

In the article a music role is examined in aesthetically beautiful education of young people of Ukraine after the pedagogical looks of Gramme.Vaschenko.

Keywords: pedagogics, aesthetically beautiful education, musical art, national school.

Постановка проблеми. Григорій Ващенко видатний український педагог, філософ, психолог, письменник, літературний критик, знавець української народної творчості – є одним із основоположників української педагогіки, належить до когорти талановитих вчених, які своєю працею розбудовували національну школу, укріплювали національну ідею побудови незалежної України.

Педагогічна спадщина Г. Ващенко, – яка довгий час свідомо замовчувалася – є справжнім скарбом української нації. У 1927 році він написав працю “Загальні методи навчання”, яку в 1933 році було кваліфіковано як вияв буржуазного націоналізму, визнано шкідливою, забороненою й вилучено з вжитку. У 1945 році разом з сім’єю він виїздить з України до Мюнхена, де обійняв посаду професора педагогіки в Українському Вільному Університеті. Згодом Г. Ващенко був обраний на посаду ректора Богословської академії, в той же час співпрацюючи зі Спілкою Української молоді (СУМ), яка відновила свою

діяльність за межами рідної землі, з Українською Вільною Академією наук та науковим товариством ім. Тараса Шевченка. Він активно співробітничав з національними органами преси: “Український самостійник”, “Шлях перемоги”, “Визвольний шлях”, “Українська трибуна”. У своїй науково-педагогічній роботі Г. Ващенко спирався на кращі здобутки з минулого, починаючи з ідей Платона та Арістотеля, середньовічних вчених – Руссо, Песталоцци, та інших педагогів, а також звертався до вітчизняної системи освіти, починаючи ще від княжих часів й Запорізької Січі, аналізував тогочасні модерні освітні течії.

Провідною ідеєю педагогічної концепції Г. Ващенко є національне виховання молоді, яке потребує створення певної системи, формування відповідного виховного ідеалу, як мети виховання. Він визначив основні складові втілення цього завдання, яке повинно було б втілитися завдяки збереженню і розвитку культурно-освітніх національних традицій на основі народної педагогіки. Г. Ващенко вважав, що гідне життя народу можна побудувати на основі християнства,